

INKUNABULE I ZNAČAJNIJI RUKOPISI U BIBLIOTECI BISKUPIJE ĐAKOVAČKE I SRIJEMSKJE U ĐAKOVU

Marin Srakić

Biskupijska knjižnica u Đakovu ili – prema novom nazivu – *Biblioteka biskupije đakovačke i srijemske u Đakovu*, sa svojih 30.000 svezaka knjiga i nekoliko tisuća svezaka časopisa spada među najbogatije biblioteke na području Slavonije, možda ne toliko po broju svezaka koliko po njihovoj historijskoj vrijednosti. Ona se počinje formirati početkom XVIII st., nakon povratka bosanskih biskupa u Đakovo, njihovo sjedište iz predturskih vremena, a posebno nakon što je sjedinjenjem biskupija bosanske i srijemske, g. 1773. ustanovljena današnja biskupija đakovačka. Kao i svaka druga biblioteka te vrste ona je svoj fond knjiga i časopisa povećavala ostavštinom pojedinih biskupa. Iz *Inventarium librorum* nakon smrti biskupa *Josipa Antuna Čolnića* (1699–1773) saznajemo da je on ovoj biblioteci ostavio 700 svezaka vrijednih knjiga.

Josip Juraj Strossmayer (1815–1905) ostavio je biskupijskoj biblioteci 7.500 svezaka knjiga i oko 1.000 svezaka godišta časopisa. Dijelom je biskup sam nabavljao knjige, uglavnom teološke i povijesne, a dijelom ih je dobio kao mecena od autora ili izdavača. Knjige-pokloni redovito su bogato opremljene, nekad u skupocjen uvez. Na žalost, Strossmayer se nije potpisao na svaku svoju knjigu a nije ni upotrebljavao žig *Ex libris*, ali se prema smještaju knjiga i prema posebnoj signaturi gotovo sa sigurnošću može ustanoviti koje su iz njegove privatne biblioteke.

Biskup *Stjepan Bäuerlein* (1905–1973) ostavio je najviše knjiga biskupijskoj biblioteci, u svemu 11.000 svezaka, osim časopisa. Najvrednije njegove knjige spadaju u područje povijesti crkvene umjetnosti i katehetike. – Knjige ove dvojice biskupa smještene su u posebnim prostorijama.

Biskup *Emerik Raffay* (1753–1830) povjerio je uređenje arhiva i biblioteke *Adamu Filipoviću de Heldenthal*, međutim nije nam poznato koliko je on stigao obaviti povjereni posao kroz osam godina svog boravka u Đakovu. Značajnije uređenje biskupijske biblioteke bilo je povjereno dvojici profesora bogoslovnog sjemeništa u Đakovu, kao što stoji pribilježeno u Prvoj knjizi Inventara: *Milostivom odlukom Nj. Preuzvišenosti biskupa Josipa Jurja Strossmajera od 20 travnja 1875 gd naloženo je nam potpisanim: da knjižnicu Diecezansku uredimo. Posao taj pomoću božjom dovršismo 20*

ožukka 1876 dog. Sadržaje pako ta knjižnica diela 3036 a svezaka 6300. Aleksandar Tomić, profesor, Jakov Stojanović, profesor bogosl. Uz tu opasku stoji i druga: *Primio knjižnicu Diecezansku podpuno Ljuboslav Graf...* (nečitljivo) pravi *Diecezanski knjižničar, Đakovo dn 14/IV 1876 g.* Nakon smrti biskupa J.J. Strossmayera 1905. g. *Marinko Lacković*, prebendar stolne crkve i aktuar bisk. kancelarije popisao je knjige iz Strossmayerove ostavštine, provjerio stvarno stanje cijele biblioteke i sastavio jedini postojeći *abecedni katalog* koji je neznatno popunjavan do 1948. g.

U ovom prikazu iznijet je i obrađen tek jedan dio vrijednog fonda biskupijske biblioteke, tj. *inkunabule* i *rukopisi*. J. Badalić u svojoj knjizi *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj*, JAZU, Zagreb 1952. u Uvodu kaže: „Međutim, i pored sve spomenute pomoći, vjerojatno je našoj pažnji izmakla i pokoja krupnija inkunabula, zaboravljena i stoljećima neprepoznata, u nekom zaturenom ili skrovitom skloništu. Možda će ova knjiga pobuditi ključare takvih skloništa, da potraže svoje vjekovima nedirnite zakutke i pripomognu, da i te stoljetne pepeljuge ugledaju svjetlo svijeta, te tako omoguće uspješan završetak ovoga posla – na korist naše nauke.” Nije nam poznato, zašto ovaj znanstvenik nije obradio i inkunabule biskupijske biblioteke u Đakovu koja nije neko „zatureno ili skrovito sklonište”. Od *jedanaest* naših inkunabula J. Badalić ih devet ne spominje. Neke su od njih nedvojbeno inkunabule, za druge postoje uvjerljivi znakovi da spadaju u početke tiskarskog umijeća, tj. prije 1500. g. Konačni sud ostavlja mo stručnjacima i sretnicima da posljednje dvojbe otklone.

U drugom dijelu obrađeni su značajniji *rukopisi*, od onih najstarijih do rukopisa iz prvih desetljeća XIX st. Nisu npr. obrađeni razni Protokoli i prijepisi zakonâ iz XVIII stoljeća koji se mogu naći i u drugim bibliotekama te vrste. Izneseni rukopisi su sadržajno različiti: filozofski, teološki, povijesni, privatne zabilješke, Kantuali i sl. Neki su značajni za đakovačku biskupiju, njezinu povijest i život, a drugi su šireg značenja. Za neke rukopise nije se moglo ustanoviti tko im je autor, odnosno prepisivač.

Pri obradi inkunabula uzor za metodologiju bio je J. Badalić, *Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj*, a za drugi dio članci sličnog sadržaja iz *Croatia Christiana Periodica*. Odatle dolazi „nedosljednost” metodološkog postupka u ovom prikazu.

A. INKUNABULE

1. APPIANUS, ALEXANDRINUS

De civilibus Romanorum bellis lat. a Petro Candido.

Venetiis, Bernardus Pictor, Erhardus Ratdolt de Augusta una cum Petro Löslein de Langencenn, 1477. 4°, rom.

Signatura: XVIII.112.1531.¹

¹ Ovo djelo nije registrirano kod J. Badalića. – Nedostaje mu naslovna stranica. U tisku nije paginirano, nego je kasnije netko rukom naznačio numeraciju listova. Zadnji list nosi broj 211.

2. APPIANUS, ALEXANDRINUS

Historia romana.

Venetiis, Bernardus Pictor, Erhardus Radtoft de Augusta una cum Petro Löslein de Langencenn, 1477. 4°, rom.

Signatura: XVIII.112.1531.²

3. ARNALDUS, DE VILLANOVA

Tractatus de regimine sanitatis.

Argentinae, (29. XII) 1491. m8^o, got.

Signatura: XXV.154.2342.³

4. AVICENNA

Canon.

2°, got.⁴

5. BIBLIA

Biblia (lat.) cū Concordantiis Veteris et Noui testamenti.

Argentine, (6. V) 1497. 4°, got.

Signatura: I.4.50.⁵

6. BIBLIA.

Biblia (lat.) Veteris Testamenti.

8°, got.

Signatura: bb.⁶

-
- 2 Knjizi nedostaje naslovna stranica, a počinje Predgovorom koji je posvećen Papi Nikoli V. *Historia romana* uvezana je zajedno s prethodnom knjigom. Numeracija listova se nastavlja do 373. – Ovo je djelo registrirano kod J. Badalića pod brojem 90 str. 54.
- 3 *Arnaldus de Villanova* (1235–1312) profesor medicine i liječnik nekolicine Papa i španjolskih vladara. Napisao je više djela s područja medicine. Knjiga nema naslovne stranice. U njoj se nalazi nekoliko bilježaka: *Georgio Engel 1807. medicinae Doctori pro memoria dedit Ferdinandus Leitner e Scholis Piis*, zatim *Ferdinandi Leitner e Scholis Piis ab Anselmo acceptus 1803.* – *F. Leitner* (1779–1838) bio je jedan od prvih profesora u Bogoslovnom sjemeništu u Đakovu. Predavao je biblijske nauke i istočne jezike od 1806. do 1814. – Djelo nije registrirano kod J. Badalića.
- 4 Djelo ne nosi oznaku ni godine ni mjesta izdanja, ipak činjenica da je *Gerardus Cremonensis*, prevodilac Aviceninog djela, izdavao svoja djela u Veneciji 1478. g., zatim oblik slova i bogati inicijali, najbogatiji u zbirci dijecezanske biblioteke, upućuje na zaključak da se radi o inkunabuli. Inicijali su brojni: 5 zlatom urešenih, 34 ornamentiranih i mnoštvo malih inicijala. Knjizi nedostaje naslovna stranica. Postoji bilješka *Ex libris Eberndorffensis Coenobii Catal. inscript A Philosophi 5* zatim potpis novijeg datuma *Alessandro Volpis*. (Vjerojatno je knjiga dospjela u biblioteku preko ovog A. Volpisa, jer se njegovo ime nalazi na više knjiga. Samostan Ebendorf nalazio se blizu Klagenfurta). – J. Badalić ne spominje ovu inkunabulu.
- 5 Na naslovnoj strani nalazi se diptih koji prikazuje sv. Jeronima, na jednoj strani kako kleči pod križem, a na drugoj kako sjedi i meditira Sveto pismo. Iznad diptiha stoji natpis: *Sanctus Hieronimus interpretes biblie*. Knjiga je nepaginirana, inicijali su rukom rađeni. Posebno je pomno izrađen inicijal F na početku Jeronimove poslanice Paulinu. Na početku svake knjige nalazi se uvod sv. Jeronima. Knjiga je kasnije uvezana nakon marginalija koji su brojni ali oštećeni u drvo obloženo kožom u koju je utisnuta bogata ornamentika. – Djelo nije registrirano kod J. Badalića.
- 6 Veoma oštećen primjerak Biblije. Sačuvano je od XCVII do CCCXLV lista (Regum Primus – Isaias). Uvod svakoj knjizi je Prolog sv. Jeronima. Karakteristika slova i rukom popravljani inicijali upućuju da se radi o inkunabuli. Ima mnogo marginalija.

7. JOHANNES FRANCISCUS, DE PAUINIS DE PADUA (?)
Acta canonisationis Sancti Leopoldi Austriae.
 (s. l.), Anno 1485 (?), 8°, got.
 Signatura: XIII.82.1044.⁷
8. PUTILIS.
Tractatus de pestilentia.
 (s. l., s. a.), m8^o, got.
 Signatura: XXV.154.2342.⁸
9. SABELLICUS, MARCUS ANTONIUS
Rerum Venetarum ab urbe condita ad Marcum Barbadicum sereniss. Venetarum Principem et Senatum.
 Venetiis, Andreas de Toresanis de Asula, (21. V Madii) 1487. 2°, rom. i got.
 Signatura: XVIII.113.1542.⁹
10. SCHEDEL, HARTMANN
Liber Cronicarum.
 Nurembergae, Anthonius Koberger, (12. VII) 1493. 2° max., got.
 Signatura: XVIII.113.1533.¹⁰

-
- 7 Knjizi nedostaje naslovna stranica. Za autora smo stavili *Johannes Franciscus de Pauinis de Padua* koji je kao pravni savjetnik i konzistorijalni odvjetnik iznio referat pred P. Inocentom VIII, 7. prosinca 1484. g., o životu i čudesima sv. Leopolda Austrijskog prigodom njegove kanonizacije. Spomenuti datum i karakteristika slova (inicijali su ostali neizrađeni) upućuju na inkunabulu. Djelo sadrži: Uvod, Defensorium Canonisationis Sâcti Leopoldi, Bulu proglašenja, Tekstove za Misu i Brevijar. Postoji i jedan drvorez koji prikazuje sv. Leopolda obučenog u kraljevsko odijelo kako drži u ruci jedan dvorac, a ispod slike na jednoj traci piše *Sanctus Leo poldus dux Austrie*. U knjizi postoji i zapis: *Liber rarus, in Licitatione rerum Professoris Auer, Exjesuitae, per Professore Sax, pro Adamo Viser, Abbate N.R.A. de Kompolt, Bibliothecae 5-eclensis publicae Praefecto, a tribus flor. decem cruciferis comparatus anno 1800*. Ispod toga stoji i druga primjedba: *Test R.R.D. Joanne Chrysostomo Novâk, Abbate S. Mauritii de Bakony-Bel, O.S.B. Dystrictus 5-eclensis Regio Scholarum Directore Superiore, liber ipse mec in Viennens. Caes. Bibliotheca extat: eundem Mellicii in Monasterio O.S.B. a se tantumodo visum affirmat*. Namjesto naslovne stranice nalazi se rukom pisan približni naslov djela: *Acta canonizationis D. Leopoldi Marchionis Austriae. Año 1483*. – „Sub Lit: G Tolo 7.” – Badalić ne navodi ovo djelo.
- 8 *Putilis tractatus de pestilentia*. Nedostaje mu naslovna stranica. Traktat (svega 24 str.) uvezan je zajedno s djelom iz br. 3. Nema nikakvih podataka o godini izdanja i mjestu tiska. Iz karakteristike slova može se zaključiti da je djelo izdano prije 1500. g. Na zadnjoj stranici djelo je popraćeno bilješkama. – Kod J. Badalića nije registrirano.
- 9 Djelo je podijeljeno u četiri dekade, od kojih prve tri imaju po 10 knjiga a četvrta 3 knjige. Knjiga je uvezana u kožu, izgleda kasnije. Na početku nosi bilješku: *Ex libris Leonhurti Krentz*. – Kod J. Badalića nije registrirano.
- 10 Na CCLXVIII listu počinje uvod i djelo kard. *Eneje Piccolomini*, kasnije Pape Pija II: *Reverendissimi patris domini Enee de piccolominibus cardinalis ... (...) De Hungaria et gestis in ea olim panonia appellata* (1468. g.) – J. Badalić ne spominje tu pojedinost. U knjizi postoji bilješka: *Collegii Clagenfurtensis Soc. Jesu Catalogo inscriptus S. Historici, zatim Alessandro Volpis*. Djelo je uvezano kod *Franz Plenl. Graz*. – Kod J. Badalića ovo djelo registrirano pod br. 1003.

11. SERMONES

Sermones parati de tempore et de sanctis.

Nurnbergae, Anthonius Koberger, (23. XII) 1496. 4°, got.

Signatura: XIV.89.1146.¹¹

B. RUKOPISI

1. BAKIĆ, Petar de Lach, *Pro usu Conscriptio nis Donorum Diakoua*, Diakoue 1725., Die uero 20 Majj.
Papir; vel. 21 x 16,5 cm; str. (24) + 77; lat. kurziva; autograf; uvez u kožu.
Sastav rukopisa:
 - a) Popis sela Đakovštine, pregled posjeda i godišnjih davanja biskupu.
 - b) Propisi o vladanju i obvezama stanovnika ovih.sela; 69 točaka propisa.
 - c) Opis pojedinih mjesta: obaveze prema zadnjim turskim gospodarima i nove obaveze prema biskupu.Signatura: bb.¹²
2. BAJTAY, Antonius, *Historia Politica Hungariae a Prima Hunnorum ex Asia in Europam migratione, usque ad auspicia Regiminis Mariae Theresiae Augustae deducta In Periodos VI Divisa et Sacra-Caesario Regio Haereditario Principi Coronae Josepho II dein Romanorum Imperatori Semper Augusto ac Germaniae, Hungariae Regi Archiduci Austriae praelecta. (Accedit:) Extractus Historiae Rerum Hungaricarum sub Regibus Austriacis.*
Papir; vel. 37 x 24 cm; str. (798) + (60); lat kurziva; kartonski uvez, hrbat u koži.
Signatura: XVIII.153.1539.¹³
3. BORDONI, Josip Antun, Joséffa Antùna Bordoni od Drüscbè Jesusovè *Bessjede sa dobru smart* is italijanskoga u jesik slovinski isgovorene po jednomu Dubrovciainu redovniku is iste Druscbe Jesusove.

11 Djelo sadrži 157 propovijedi za nedjelje i druge prigode i 81 propovijed o svecima. Uvezano je u drvo obloženo kožom s ornamentikom. Knjiga je puna lat. i got. glosa. Inicijali su rukom radeni. Postoji bilješka: *Ex Bibliotheca Davidis Frühaut Leutschoriensis comparavit Samuel Székely de Doba 1762 ab hu..jus tandem victum anno 1788.* Nalijepljen je grb kupca: u sredini krilati lav sa sabljom, a okolo natpis: *Samuel Székely de Doba.* – Knjiga nije registrirana kod J. Badalića.

12 *Bakić Petar de Lack* (Split, 28. IX 1670. + Križovljan 5. VII 1749) studirao je u Beču. Za svećenika ga je zaredio bosanski (đakovački) biskup Nikola Ogramić. Misionario je sve do Beograda i Temišvara. K uniji je priveo vlaškog nadbiskupa, peštanskog biskupa Efrema Banjanina i biskupa Petra Ljubibratića. 1716. g. postaje bosanski (đakovački) biskup. Namjeravajući u biskupiju uvesti svjetovni kler sukobio se s franjevcima. Bio je žestoke naravi zbog čega je došao u sukob s podanicima i s carskim dvorom. Od 1729. g. ne boravi više u Đakovu nego u Varaždinu (Križovljanu) odnosno u Brodu, autori se ne slažu. Umro je i sahranjen u Križovljanu.

13 *Antal Bajtay* (1717. + 1773) redovnik pijarista, provincijal a kasnije (1760) biskup u Erdelyu. 1749. g. prigodom postavljanja kamena temeljca u Budimu održao je zapažen govor. Bio je jedan od uzročnika događaja i pokolja u Modfalvi, nakon čega se iselilo tisuću Szekelya. Dopisivao se s Marijom Terezijom. Isticao se revnošću, prijateljevao je s pravoslavnima i protestantima. Nakon 12-godišnje uprave biskupijom, odrekao se biskupske službe (1772). Umro je godinu dana kasnije.

Papir; vel. 20 x 14,5 cm; str. (524); lat. kurziva; kartonska kutija.
Signatura: bb.¹⁴

4. *Cantuale*, Zagreb 1670.

Papir; vel. 19 x 15,5 cm; str. (290); lat. kurziva; uvezano u kožu.
Sastav rukopisa:

- a) 22 str. Koralni napjevi za Misu i Vespere.
- b) 224 str. Processionale.
- c) 18 str. Cantiones Paschales Anno Dñi 1670.
- d) 8 str. Regula Grádalís pro cognoscendis Tonis.
- e) 18 str. Razne prigodne antifone.

Signatura: XXVIII.169.3022.¹⁵

5. *Cantuale iuxta ritum chori Almae Cathedralis Ecclesiae Zágris*. Zagreb 1707.

Papir; vel. 20 x 15,5 cm; str. 155; lat. kurziva i koralne note; uvez u kožu.
Sastav rukopisa:

Antifone, himni, psalmi za razne zgrade preko crkvene godine.

Signatura: XIII.78.1012.¹⁶

6. ČOLNIĆ, Josip Antun, *De Virtutibus Theologicis. Scholastica Controversia In Primam Secundae Divi Thomae Doctoris Angelici. A Quaestione Prima Ad Quadragessimam Septimam. (Accedit:) De Poenitentia Virtute et Sacramento Scholastica controversia. In Tertiam Partem Divi Thomae Doctoris Angelici. A Quaestione 84. ad Finem usque*. Romae.

Papir; vel. 27,5 x 20,5 cm; str. (188) + (124); lat. kurziva; uvez u kožu.
Signatura: bb.¹⁷

-
- 14 Kao što naslov kaže, *Josip Antun Bordoni* bio je isusovac, propovjednik i pisac propovijedi. Na žalost, nema podataka tko je prevodilac ovih Besjeda. Ne zna se ni kako je rukopis dospio u dijecezansku biblioteku. Jezik je veoma lijep (dubrovački), a pravopis „talijanski”. Na kartonskoj kutiji u kojima se čuvaju propovijedi stoji naljepnica s natpisom: *Manuscritti Illir. Prediche Bordoni 66 Quaderni. – P. Vincenzo Basile d. C. d. G...* Na kraju rukopisa nalazi se *Skasalo* (Kazalo) za pet godišta odnosno CLXXXVIII Besjeda, ali je sačuvano tek LXIV Besjede iz prva dva godišta.
 - 15 Na prvoj stranici rukopisa nalazi se bilješka: *Olim Rndssmi Dñi Thomae Augustich videlicet Anno Dñi 1674. et Anno 1736. Gregor (nečitljivo) Gasparich Sub-Lectoris, ac dein C. 2. creati Anno 1737. 11. 8br.* Rukopis je naknadno uvezan od nekoliko dijelova. Tekstovi su latinski, jedino je jedan božićni himan od 13 strofa na hrvatskom. Prva strofa glasi: „Uzega huali nega szueta Szina. Dichemo zato Goszpona dika budi dika budi ki sze rodi od Mariae dika budi Otczu ut supra.. Najstariji dio rukopisa potječe iz 1670. g. a on nosi naslov *Cantiones Paschales Anno Dñi 1670*. U taj naslov ukomponirana je i godina 1737. Inicijali rukopisa rađeni su u tri boje.
 - 16 Prije teksta *Kantuale* nalaze se dvije bilješke; Prva glasi: *Cantuale Francisci Magyar Canonici Zagrabiensium refectum Año Domini 1707 die 24 Mensis Decembr. Postea Francisci Thuussy Eppi Bosnen 1.7.50., a druga: hoc Cantuale possidet Adm Rnds Dns Petrus Stabarkouich Almae Cathe: E. Z. Canonicus.*
 - 17 *Josip Antun Čolnić* (Vivodina, 11. III 1699. + Dakovo, 17. II 1773) biskup bosanski (dubrovački). Studirao je u Zagrebu, Beču i Rimu. Nakon što je (1723) doktorirao iz teologije vraća se u Zagreb, neko vrijeme obavlja službu kapelana i župnika. Postaje zagrebačkim kanonikom (1728), a g. 1751. imenovan je bosanskim biskupom. Na toj službi ostaje do smrti. Kao biskup pokušao je materijalno podići biskupiju: izgradio je istočnu stranu biskupskog doma, dotjerao katedralu iznutra, izgradio nekoliko crkava u obližnjim mjestima i uredio posjede biskupijskog vlastelinstva. – Na temelju usporedbe rukopisa i skromnog potpisa *Joseph* može se sa sigurnošću ustanoviti da je on njegov autor i da ga je sastavio na temelju predavanja u Rimu. Kroz to vrijeme profesori su mu bili *Bargas* i *Bricialdi*.

7. FILIPOVIĆ, Adam de Heldenthal, *Connota diversa utilia etc. necessaria pro Cura animarum*. Conscripta ad laudem... clerum juniorem Adam Phillippovich de Heldenthal spiritualem V. Sem. Diacovae 1825. Đakovo 1825.
Papir; vel. 19 x 12,5 cm; str. 12 + 170; lat kurziva, autograf; kartonski uvez, hrbat u koži.
Sastav rukopisa:
Razmatranje na nedjelju sedamdesetnicu, Mladi Uskrs.
b) Doctrina obstetricibus danda.
c) Katekizam za sakramenat potvrde.
d) Methodus assistendi condemnatis ad publicum mortis supplicium.
e) Pouke o Brevijaru, Misi, razne rubrike.
Signatura: bb.¹⁸
8. FILIPOVIĆ, Adam de Heldenthal, *Varia*. (Đakovo – Gorjani) 1827–1842.
Papir; vel. 19 x 12,5 cm; str. 174; lat. i got. kurziva; autograf; uvez u kožu.
Sastav rukopisa:
Anegdote, primjeri, popis nekih narodnih lijekova, lijepe i duhovite izreke.
Signatura: bb.¹⁹
9. JAKOŠIĆ, Josip, *Opistographa Pris Josephi Jakosics à Buda*.
Papir. vel. 40 x 26 cm; str. 128; lat. i got. kurziva s grčkim natpisima; autograf (1).
kartonski uvez, hrbat u koži.
Sadržaj rukopisa:
Prijepis i obrada nekih natpisa i povijesnih studija.
Signatura: XVIII.114.1551.²⁰
10. JOSIP FRAVIJE, *De antiquitate judaica*. (XIV–XV st.).
Papir; vel. 41 x 29 cm; str. (658); got. prehumanistika.
Signatura: XVIII.114.1549.²¹

18 *Adam Filipović de Heldenthal* (Vel. Kopanica 2. 9. 1792. + Gorjani, 25. 9. 1873) jedna od najznačajnijih ličnosti đakovačke biskupije u XIX st. Zaređen je za svećenika u Đakovu 1816. g., postaje kapelan u Vrbici i Osijeku, a zatim duhovnik u đakovačkom sjemeništu (1824–1832). Bio je poznat propovjednik i plodan pisac. *Vladoje Dukat* napisao je opsežnu studiju o njegovu književnom radu *Književno-povjestni rad Adama Filipovića Heldentalskog*, u *Rad JAZU* br. 203 iz g. 1914. Životopis mu je izašao u *Glasniku biskupije bosanske i srijemske* 1 (1873), te u *Vjesniku đakovačke biskupije* 1971; iz najnovijih vremena v. čl. *A. H. Dević, Adam Filipović župnik gorjanski*, u *Tavelić* 18 (1978) 71–72.

19 Ova je knjižnica vjerojatno građa za *Slavonski kalendar* kojega je Filipović uređivao kroz dugi niz godina. O tom je kalendaru opširno pisao V. Dukat u gore spomenutoj studiji.

20 *Josip Jakošić*, o njemu vidi *E. Hoško, Filozofski rukopisi hrvatskih franjevaca XVIII st. u franjevačkom samostanu u Budimpešti*, u *CCP* 1 (1978) 79. – Rukopis sadrži prijepis i obradu dokumenata, spomenika, natpisa, izvatke iz povijesnih knjiga. Na koricama stoji utisnuto zlatotiskom *Manuscriptum Pris Josephi Jakosics à Buda N. 10*. U knjigu je umetnut list s tekstom *Vivat D.R.P. Josephus Jakosics vir celebris et superior noster dignissimus' Ita cum caeteris vovet ex hac Religiosa Familia oīum minima*.

21 Ovo je najstariji rukopis u dijecezanskoj biblioteci. Nastao je prije izuma tiska, slova podsjećaju na prehumanistiku, na XIV ili XV st. Rukopis je pripadao samostanu u Ebendorfu kao što stoji napisano u jednoj bilješci *Ex libris Caenobii Ehendorfensis*. Postoji i potpis *Alessandro Volpis*.

11. KRTICA, Matej Franjo, *Liber Diurnus Matthaei Francisci Kertiza Ecclesiarum Bosniensis seu Diakovariensis et Syrmienensis, nunc primo canonice unitarum Episcopi. Ab Anno 1774to accepta Consecrationis Primo*. Diacovae 1774–1805. Papir; vel. 20 x 15 cm; str. 144; lat. kurziva; autograf; uvez u kožu. Signatura: bb.²²
12. KRTICA, Matej Franjo, *Theologia Scholastico-dogmatica*. Pečuh 1754–1764. Papir; vel. 24 x 17,5 cm; str. 659; autograf; neuvezano. Sastav rukopisa:
Nastupni govor 1754. g.	8 str.
De Incarnatione 1763/64. g.	120 str.
De Scientia Dei 1763. g.	111 str.
An possit fidei divinae subesse falsum ex parte hominis credentis?	31 str.
De Deo Uno 1764. g.	56 str.
De Gratia Christi 1764/65. g.	43 str.
Introductio in theologiam. De Ecclesia. 1765/66. g.	78 str.
De Gratia Efficaci 1765. g.	97 str.
De Incarnatione 1768. g.	17–80 str.
De Gratia 1861. g. s bilješkama iz 1765. g.	135–384 str.
- Signatura: bb.²³
13. (KUŠEVIĆ, Josip), *De Officio Protonotariali, Vice Banali, De Officio Regni Capitaneatus, De Regni Conferentiis, De Oerario seu Cassa Regni*. (Accedit:) *Observationes De Formula Gubernii in Regnis Dalmatiae Croatiae, et Slavoniae praevigentis. Authore Maria Benedicto Krajachich Nobili Croata Concionnatae*. Papir; vel. 23,5 x 19,5 cm; str. (142) + (116); lat. kurziva; kartonski uvez. Sastav rukopisa:
- Povijest i uloga službe protonotara. Popis od 1563–1800. g.
 - Služba Vicebana. Niz podbana od 1221. do 1800. g.
 - Služba Kraljevskog kapetana. Niz od 1607. do 1783. g.
 - Kraljevske konferencije (sabori)
 - Kraljevinska kasa (aerarium). Kronologija od 1330. do 1709. g.
 - M. B. KRAJAČIĆ, Primjedbe o Formuli upravljanja u kraljevinama...
- Signatura: XXV.162.2875.²⁴

22. *Matej Franjo Krtica* (Rijeka 22. IX 1726. + Dakovo 31. V 1805) teološke studije završio u Beču gdje je doktorirao teologiju. Na preporuku poznatog bečkog teologa P. Gazzanige pečuški biskup G. Klimo imenuje ga profesorom dogmatike u novootvorenom sjemeništu u Pečuhu. Ondje predaje razne traktate od 1753. do 1773. Te godine postaje prvim biskupom nedavno sjedinjenih biskupija bosanske i srijemske. U toj službi ostaje do smrti.

23. Rukopis nije uvezan. Svaki je traktat posebno paginiran. Iako autor nije naveden, sa sigurnošću se može zaključiti – iz rukopisa i osobnih zabilješki – da je to djelo *Mateja Franje Krtica*, dakovačkog biskupa, odnosno njegova predavanja iz pečuškog sjemeništa.

24. Na jednom mjestu u rukopisu ima potpis *Kussevich*. Iz sadržaja rukopisa moglo bi se zaključiti da je autor *Josip Kušević*, protonotar kraljevstva hrvatskog punih gotovo 25 godina. On je 1826. na požunskom saboru odlučno branio hrvatski jezik. Poslije je otišao u Beč. 1830. g. je izdao anonimno knjižicu *De municipalibus iuris et statutis regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*. Ta je knjižica prvi pokušaj prikaza hrvatskog državnog prava. Autor drugog dijela rukopisa *Marija Benedikt Krajačić* nije poznat. Najvjerojatnije potječe iz ugledne hrvatske zagrebačke obitelji Krajačića.

12. MITTERPACHER, Daniel. *Conspectus Operis De Parochiarum Regulatione utriusque Ritus Catholicorum*, Pestini 1793.
Papir; vel. 39 x 26,5 cm; str. 302; lat. kurziva; kartonski uvez.
Sastav rukopisa:
a) Parochiarum regulatio et Eius adopinatio;
b) De constituendo curatore et ejus Incumbentio.
c) Tabele (s popisom biskupija, broj stanovnika, župnika, kapelana, redovnika, bogoslova). Tabele župničkih plaća i mišljenje o njima. Tabele fundiranih misa ...
Signatura: VII.48.506.²⁵
13. PAVIĆ, Emerik. *Psalterij illiti Pisme Bogu posvechene Kralja Davida...(...)* A nastojanjem Oca Fra Ilie Jelicha istoga Reda i Derxave Mišnika pripisane u Budimu Godine 1779.
Papir; vel. 18,5 x 11,5 cm; str. 4 + 227; lat. kurziva; uvez u kožu.
Signatura: I.1.15.²⁶
14. PEJAČEVIĆ, Franjo Ksaver. *Historia Serviae* (opus posthumum).
Papir; vel. 40 x 25,5 cm; str. 405 + 66; lat. kurziva; uvez u kožu.
Signatura: XVIII.114.1552.²⁷
15. *Series Episcoporum Zagrabienisium rerumque Memorabilium Ecclesiarum*, 3 sveska (Zagreb cca 1785).
Papir; 33 x 23 cm; str. (320) + (272) + (104); lat. kurziva; kartonski uvez, hrbat u koži.
Sastav rukopisa:
I Sv.: Povijest zagrebačkih biskupa do 1778. g.
II. Sv.: Continuatio Seriei Episcoporum Rerumque Memorabilium Ecclesi.

25 *Danijel Mitterpacher* (+ Pešta, 1823) teologiju doktorirao u Rimu. 1773. g. postaje kanonik u Pešti. 1788. g. imenovan je skadarskim biskupom, te asesorom Stola Sedmorice.

26 *Emerik Pavić* (Budim. 5. I 1716. + Budim 15. IV 1780), najplodniji pisac među hrvatskim franjevcima tijekom XVIII st. /O ovom piscu v. *E. Hoško, Djelovanje hrvatskih franjevača tijekom 18. st. u Budimu*, u *Nova et Vetera* 28 (1978) 155–160./ Autor ovog članka spominje Pavićev Psaltir koji se čuva u rukopisu u budimskoj franjevačkoj knjižnici koji je ujedno autograf. Dakovački primjerak je prijepis fra Ilje Jelića iz g. 1779.

27 *Franjo Ksaver Pejačević* (Osijek, 1707. + Požega 1781) škole je završio u Pečuhu, u isusovački red stupio 1722. g. Bio je profesor humanističkih nauka i teologije u Zagrebu, Pečuhu, Trnavi, Ljubljani, Linzu, Beču, Grazu (gdje je bio 5 godina dekan teološkog fakulteta i kancelar Sveučilišta). Nakon ukinuća isusovačkog reda postaje član prezbitarija dakovačke biskupije. 1776. g. imenovan je naslovnim opatom Presv. Trojstva u Petrovaradinu. Napisao je nekoliko djela: *Controversiae Ecclesiae orientalis et occidentalis* (Graecii 1752), *Theologicorum Dogmatum de Deo Incarnato libri octo* (Graecii 1757). Djelo *Historia Serviae* tiskom je izašlo u Kaloči 1799. (*Piis sumtibus Mathaei Franc. Kerticza Episc. Bosniensis*). – Djelo je izašlo nakon piščeve smrti, snabdjeveno je bogatim indeksom. Rukopis dijecezanske biblioteke vjerojatno je bio jedan od primjeraka za cenzuru, kao što svjedoče primjedbe na kraju *Omissis quod pag. 134. obducta sunt et additis quae pag. 381. in margine recenter addita sunt verbis: Thomae Regis Bosnae Conjugi. Admittitur, Viennae 783. Decembris 13. a M. de Szekerez.*

III. Sv.: Continuatio Memorabilium Historiae et Seriei Episcoporum. Zagr. Liber Tertius.

Signatura: VIII.57.582.²⁸

16. STANIĆ, Josip, *Alvearium Melle ex diversis Ingenitorum Floribus collectum et refectum. Pro usu suo privato collectum.* Đakovo 1821, Mitrovica do 1831.
Papir, vel. 21,5 x 18,5 cm; str. (220). lat. i got. kurziva; autograf; kartonski uvez.
Sastav rukopisa:
a) Pravno pitanje ženidbi;
b) Pisma biskupa A. Mandića.
c) Pohvalna pjesma bisk. E. Raffayu za 70-tu godišnjicu života 1826.
Signatura: XXXI.159.1010.²⁹
17. STANIĆ, Josip, *Brevis Notitia Episcopatus Bosniensis seu Diacovariensis cum Syrmieni uniti Ex authenticis Archivi ejusdem Episcopatus Monumentis... (...)* *aliorumque operibus digesta.* Diacovae 1820.
Papir; vel. 23 x 19; str. (146); lat. kurziva, autograf; kartonski uvez, hrbat u koži.
Sastav rukopisa:
a) Kratka povijest biskupa srijemskih i bosanskih.
b) Sumarni popis katolika u Bosni prema vizitaciji A. Miletića, bisk. vikara.
c) Izvadak iz dnevnika bisk. A. Mandića.
d) Popis prvih dakovačkih kanonika.
e) Prijepis Bula i važnijih dokumenata za biskupa N. Ogramića i P. Bakića.
Signatura: VIII.57.590.³⁰
18. STANIĆ, Josip, *Diversa.* Đakovo – Mitrovica 1815–1822.
Papir; vel. 21 x 17 cm; str. (206); lat i got. kurziva; autograf; kartonski uvez, hrbat u koži;
Sastav rukopisa:
a) Bula sjedinjenja bosanske i srijemske biskupije.
b) Fundacija stolnoga kaptola.
c) Egzegeza nekih svetopisamskih tekstova.
Signatura: XXXI.159.1010.

28 Nigdje se prema rukopisu ne može ustanoviti pisac ili prepisivač, ni gdje je djelo nastalo. Iz podataka može se zaključiti da se radi o svećeniku zagrebačke biskupije. U prvom svesku uz ime biskupa Franje Ergelskog nalazi se nacrt tornja zagrebačke katedrale iz 1628. g. Uz g. 1772. priložena je karikatura s natpisom *Der Co-jesuit*. Ovaj je rukopis završen krajem XVIII st., zadnja godina koja se spominje je 1785.

29 *Josip Stanić* (cca 1791. + Mitrovica, 26. IV 1831) bio je svećenik dakovačke biskupije. Studije je završio u Đakovu (1807–1813). Prije ređenja bio je namješten u bisk. kancelariji kod biskupa A. Mandića. Poslije ređenja imenovan je profesorom (1814), ali je ovu službu obavljao kratko, jer ga je biskup zajedno s ostalim profesorima poslao na župu. Za vrijeme bisk. Raffaya vraća se u Đakovo i obavlja službu aktuara, ceremonijara, konzistorijalnog bilježnika i tajnika. Bio je poznat govornik. 1822. g. postao je župnik u Mitrovici, odmah nakon imenovanja za župnika bio je odlikovan čašću prepozita sv. Ireneja srijemskog. Umro je veoma mlad u Mitrovici. Bio je jedan od prvih svećenika dakovačke biskupije koji je istraživao povijest svoje biskupije i prepisivao važnije dokumente. Napisao je i kratku povijest biskupija bosanske i srijemske.

30 Ovaj rukopis je uvezan zajedno s djelom G. PRAY, *Hierarchia Hungarica*, Pars I.

19. SZANYI, Franciscus, *Theologia moralis. Synopsis ex variis Authoribus desumpta et juxta ordinem Gabrielis Antoine proposita*. Pecs 1777.
Papir; vel. 22 x 18 cm; str. 232; lat kurziva; uvez u kožu.
Sastav rukopisa:
a) Theologia moralis generalis et specialis.
b) Casus ex Tractatu de Jure et Justitia.
c) Sententiae ex Libro Ecclesiastici selectae et utilissimae.
d) Liber Tobiae (izvaci).
e) Glavni datumi iz života autora i prepisivača G. Vreccaya.
Signatura: bb.³¹
20. SZÖRÉNY, Ladislav, *Epistola Rabi Samuelis Israelitae missa in Anno 1000 Rabi Isàac, Magistro Synagogae in qua plurima et efficacissima Argumenta, De Adventu Mèssiae jam facto ad convincendos Judaeos...* (Njitra) 1725.
Papir; vel. 15,5 x 9,8 cm; str. 84; lat. kurziva; autograf; uvez u kožu.
Signatura: VI.35.338.³²
21. SZÖRÉNY, Ladislav, *Tractatus De Processu Fori Spiritualis*. (Kaptol – Petrovaradin)
Papir; vel. 20 x 15,5 cm; str. 245; lat. kurziva; autograf; kartonski uvez, hrbat u koži.
Sastav rukopisa:
a) A–P Uvod i postavka problema.
b) str. 1–93 Traktat o procesu.
c) str. 94–106 Responsa.

31 *Franciscus Szanyi* (Torna 1740. + Pešta, 16. II 1823) studirao je u Trnavi. 1760. g. primio ga je pečuhski biskup Klimò u svoj kler. G. 1766. postaje župnikom, a 1770. postaje profesor moralne teologije u Pečuhu. Kad je M.F. Krtica bio imenovan dakovačkim biskupom, Szanyi postaje kanonikom i rektorom sjemeništa. 1790. g. imenovan je za generalnog vikara, a dvije godine kasnije postaje veliki prepozit i naslovni biskup. Nakon smrti biskupa P. Eszterháziya postaje kapitularni vikar, a g. 1803. preuzima upravu biskupije Rožňava. Bio je čovjek velikih intelektualnih i duhovnih sposobnosti. Ovaj je rukopis prema predavanjima F. Szanyija sastavio i napisao *Djuro Vreccay*, župnik u Brodancima od 1754. do 1803.

32 *Ladislav Szörenyi* (Trenčín, 1670. + Njitra, 1752) biskup srijemski. Škole je završio u Trnavi i Požunu te teologiju u Trnavi. Doktorirao je iz filozofije u Rimu (Apolinar). Postao je župnik u Bajni kraj Ostrogona gdje se istakao revnošću. G. 1709. postaje član njitranskog kaptola u kojem je obnašao sve službe. Imenovan je i naslovnim biskupom Dulčanskim. Kao stručnjak za crkveno pravo bio je imenovan savjetnikom kraljevskog namjesničkog vijeća. Srijemskim biskupom postaje 1733. g. i tu službu obnaša do svoje smrti 1752. U dubokoj starosti povukao se i pastirsku službu povjerio svom pomoćnom biskupu N. Givoviću. Bio je čovjek učen, pobožan, veliki pokornik i dobročinitelj. Tiskom su mu izašla sljedeća djela: 1. *Manuale neo-canonorum* (Tyrnaviae 1714); drugo izdanje (Posonii 1738); 2. *Praerogativae, libertates, & privilegia ecclesiis* (Posonii 1729); 3. *Vindiciae Syrmenses* (Posonii 1734., Budae 1746); 4. *Demonstratio illius, quod regulares cujuscunque ordinis...* (Tyrnaviae 1739); 5. *Archidiaconus visitans* (Posonii 1727., Tyrnaviae 1752); 6. *Adjectis ad calcem quibusdam Observationibus illustratum, et denuo utilitati publicae expositum* (Posonii 1738). – Ovaj rukopis je prijevod u srednjem vijeku često prepisivane i čitane rasprave koju je s arapskog na latinski preveo Alfonz Bonushomo O.P., poznati arabista i kasnije biskup u sjevernoj Africi.

str. 107–133 *Formulae literarum in foro sp. usitarum.*

str. 133–245 *Notata.*

Signatura: VI.41.415.³³

22. SZÖRÉNY, Ladislav. *Vindiciae Sirmienses seu Descriptio Sirmii – cum suo Episcopatu Aliisque eo spectantibus. Editio Altera, Auctior et Correctior...* (Kaptol – Petrovaradin)

Papir; vel. 16 x 10 cm; str. (24) + 228; lat. kurziva; autograf; uvez u kožu.

Sastav rukopisa:

I O gradu Sirmiju.

II O predjelu Sirmijuma.

III O dijecezi Sirmijuma.

IV O sufraganima biskupije.

V O osnutku i obnovi biskupije.

VI O opsegu biskupije.

VII Uspomene biskupa Szörénya.

Signatura: ³⁴

23. *Theologia Moralis Xna adplicata.* (Đakovo) 1815.

(BARTOL PAVLIĆ, prepisivač).

Papir; vel. 24 x 20 cm; str. 278; lat. kurziva; kartonski uvez.

Sastav rukopisa:

str. 1–99 De officiis erga Deum.

str. 110–190 De officiis erga seipsum.

str. 191–278 De officiis erga Proximum.

Signatura: bb.³⁵

24. *Tractatus In Aristotelis Octo libros phisicarum qui de auditu inscribuntur sive in phisicam generalem.* 1724.

Papir; vel. 20,5 x 14,5 cm; str. (252); lat. kurziva; kartonski uvez, hrbat u koži.

Signatura: XXIV.150.2265.³⁶

25. *Tractatus Philosophicus In Phisicam Aristotelis.* 1697.

Papir; vel. 20,5 x 14,5 cm; str. (680); lat. kurziva; kartonski uvez.

Sastav rukopisa:

33 S unutrašnje strane korica nalazi se slijedeća opaska: *Pretiosus hicce, manu-scriptus Liber Inscriptus est Bibliothecae, Eppatus Sirmiensi. per Ladislaum Szörényi, Eppum Sirmiensi. per quem etiam conscriptus est.*

34 Ovaj rukopis je vjerojatno priređeni tekst za drugo izdanje djela koje je tiskano ponovno u Budimu 1746. U rukopisu je priložena kartica koju je stavio biskup. *J.J. Strossmayer* na kojoj stoji slijedeća opaska: *Ovu knjigu pisanu rukom biskupa Sremskoga Szerenja poklanjam biblioteki naše jugoslavenske akademije. Ona, mislim, u znanstvenom obziru mnogo nevriedi, ali ipak je znak kako Madjar i najozbiljniji i najpobožniji zna i prieko svake miere ljubiti narod svoj. 16. svibnja 899. Biskup.* (Biskup nije poklonio ovu knjigu Akademiji.)

35 Na rukopisu se spominje jedino ime *Bartol Pavlić* i g. 1815. Vjerojatno su to skripta jednog profesora mor. teologije na dakovačkoj bogosloviji (F. Kolundić ili B. Fischer).

36 Autor ovog rukopisa nije poznat. jedino se može zaključiti da potječe iz koje isusovačke teologije, naime na kraju stoji kratica *O. A. M. D. G. N. Non. B. V. M. S. P. S. N. P. H.*. Tekst je popraćen s trinaest crteža iz fizike.

- a) Aristotelova fizika podijeljena u XV disputa.
 b) *Tractatus in libros Metheorologicorum Aristoteles*.
 Signatura: bb.³⁷
26. *Tractatus Philosophicus in Phisicam particularem Aristotelis*. s.l. 1698.
 Papir; vel. 20,5 x 14,5 cm; str. (680); lat. kurziva; kartonski uvez, hrbat u kozi.
 Sastav rukopisa:
 Disp. I: De Mundo et Caelo.
 Disp. II: De generatione et corruptione rerum substantialium.
 Disp. III: De generatione accidentali seu alteratione.
 Disp. IV: De reliquis effectibus qualitatis.
 Disp. V: De Elementis et eorum Virtutibus.
 Disp. VI: De Virtutibus seu qualitibus motiuis elementorum.
 (Accedit:) *Tractatus in tres Libros Aristotelis de anima*.
 Signatura: XXIV.150.2265.³⁸
27. VRHOVAC, Maksimilijan, *Decreta Sacrae Visitationis Canonicae Autoritate Excellentissimi Illustrissimi... (...) Domini Maximiliani Verhovazc... Edita et Publicata Anno 1794. Republicata vero Anno 1800*. Zagrabiae 1800.
 Papir; vel. 41 x 28 cm; str. 209; lat. kurziva, kartonski uvez.
 Sastav rukopisa:
 a) Dekret od 29. V 1800. str. 100
 b) Dekret od 28. V 1800. str. 12
 c) Dekret od 28. V 1800. str. 44
 d) Dekret od 30. V 1800. str. 53
 Signatura: VII.48.505.
28. BÜTTNER, Đuro Adam. *Türkisches Wörterbuch oder Dictionarium seu Vocabularium*. (Zemun, cca 1755).
 Papir; vel. 35 x 23 cm; str. 127 + 22 + (14) + (19); lat. i got. kurziva; kartonski uvez, hrbat u kozi.
 Sastav rukopisa:
 str. 1–127 Rječnik njemačko turski i Proverbia turcica.
 str. 14 Theatro turco -- turske uzrečice uz tal. prijevod.
 str. 19 + 22 Miscellanea Prö Lingua Turcica, circa matherias Spirituales Animae

37 Ni autor ovog rukopisa nije poznat. Spominje se samo godina, a kao i za prethodni tekst može se zaključiti da su to predavanja na nekoj isusovačkoj teologiji. Tekst završava: *O. A. M. D. G. et B. V. M. M. Anno Dni 1697. L. P. O. A. M. D. G.* U rukopisu je pronađena ceduljica s imenom *Ioannes Iosephus Babich*, no ne može se ustanoviti, tko je on.

38 Prema rukopisu se može ustanoviti da je autor ovog teksta isti kao i prethodnog. Spominje se na kraju teksta i datum: *Augustissimae Caetorum Reginae Magnae Mundi et nostrae Dominae, Sanctorum Patronorum Anlegi tutelarii Cattarinae et Xaverij dicamus et consecramus diem 23. Maii dico vigesimum tertium finis Anno Dni 1698*. Na zadnjoj stranici nalazi se crtez zamišljenog stabla koje obasjavaju sunce i mjesec. Na stablu stoji natpis *Sic in ea floruit iuventus mea quam Direxit Maria*, na posudi iz koje nice stablo stoji natpis: *Radix Fuit in ea Jesus Maria Ioseph sub quorum vexilo Mori Desidero*.

et Salutis (Ave Maria, Pater noster, Praeparatio ad conf. Praecepta Decalogi uz priloženi rječnik i gramatiku).

Signatura: XXI.136.2065.³⁹

RIASSUNTO

La Biblioteca diocesana in Dakovo fa parte delle biblioteche più ricche nel territorio della Slavonia. Essa fu fondata nell'inizio del secolo XVIII, dopo il ritorno dei vescovi bosniaci a Dakovo, nella loro sede dei tempi preturchi. Il fondo bibliotecario ha la sua provenienza prima di tutto dalle eredità dei vescovi, dai quali sono degni di menzione J. A. Čolnić (1699. – 1773.) 700 tomi, J. J. Strossmayer (1815. – 1905.) 7.500 tomi dei libri molto preziosi, e S. Bäuerlein (1905. – 1973.) 11.000 tomi.

Qui abbiamo descritto gl'incunaboli e i manoscritti della biblioteca. J. Badalić nel suo libro Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj, JAZU, Zagreb 1952., non ha fatto menzione degl'incunaboli della biblioteca diocesana di Dakovo, la quale ne ha undici. Il giudizio sul loro valore scientifico tocca agli scienziati! Dai manoscritti abbiamo trattato soltanto i più importanti, da quei più antichi fino ai manoscritti dei primi decenni del secolo XIX. Alcuni sono interessanti soltanto per la storia e la vita della diocesi di Dakovo, gli altri invece per la storia della Chiesa del popolo Croato. Il loro argomento è abbastanza diverso: filosofia, teologia, annotazioni, private, libri del canto... Nella prima parte, trattando gl'incunaboli, abbiamo seguito la metodologia di J. Badalić, nella seconda però di alcuni articoli dell'argomento simile di questa rivista.

39 *Djuro Adam Büttner* (Sommerach, 3. IX 1714. + Zemun, 1779) završio je škole u Würzburgu. Bamberški bisk. F. Schönborn predložio je srijemskom biskupu Szörenyiju Büttnera za prvog zemunskog dijeć. župnika. Ovu službu obavlja od 1744. do smrti. Imenovan je arhidakonom, a obavljao je i službu generalnog vikara. Poznavao je više jezika (lat., njemački, talijanski, francuski, mađarski, hrvatski, a učio je i turski). Nakon smrti ostavio je 350 svezaka veoma vrijednih knjiga. Iako na rukopisu nigdje ne stoji da je Büttner njegov autor, ipak se iz karakteristike slova i prema dokumentu o njegovim knjigama može ustanoviti da je on autor.